

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS JR EN JAC. P. THIJSSE

Over het vangen van Houtsnippen (*Scolopax rusticola*) met de flouw

M. F. MÖRZER BRUIJNS.
(R.I.V.O.N.)

Het vangen van vogels met netten voor de handel, om hen op te eten, of voor het bemachtigen van kooivogels is in Nederland langzamerhand al zo in onbruik geraakt, dat vele mensen niet eens meer weten, hoe algemeen het overal werd gedaan. Er zijn nu nog enkele vinkenbanen „aan de slag”, in Friesland worden nog Goudplevieren geflapt en door enkele ganzenvangers wordt het vangen van ganzen met netten nog als bedrijf uitgeoefend. Het vangen met netten is evenwel voor de meeste vangers meer een sport geworden dan een werkzaamheid waarmede men neveninkomsten verdient. Het is trouwens een geluk voor de wetenschap, dat dit

handwerk nog niet is uitgestorven. Van de kundigheid van de oude vinkers, wilsterflappers en ganzenvangers kan nu namelijk nog dankbaar gebruik worden gemaakt voor het ringonderzoek (vgl. Hoos 1937, Deelder 1951). Het is zelfs zo, dat het vangen van vogels met netten met het doel om gegevens te verzamelen omtrent leeftijd, geslacht, conditie, etc. en hen dan te ringen en weer los te laten de laatste jaren de toepassing van de oude vangmethodes weer heeft doen opleven. Er zijn momenteel verscheidene vinkenbanen in bedrijf voor het vangen van vinkachtigen (Jaarverslag Vogeltrekstation). Bij Gouda worden Kieviten gevangen o.a. voor het

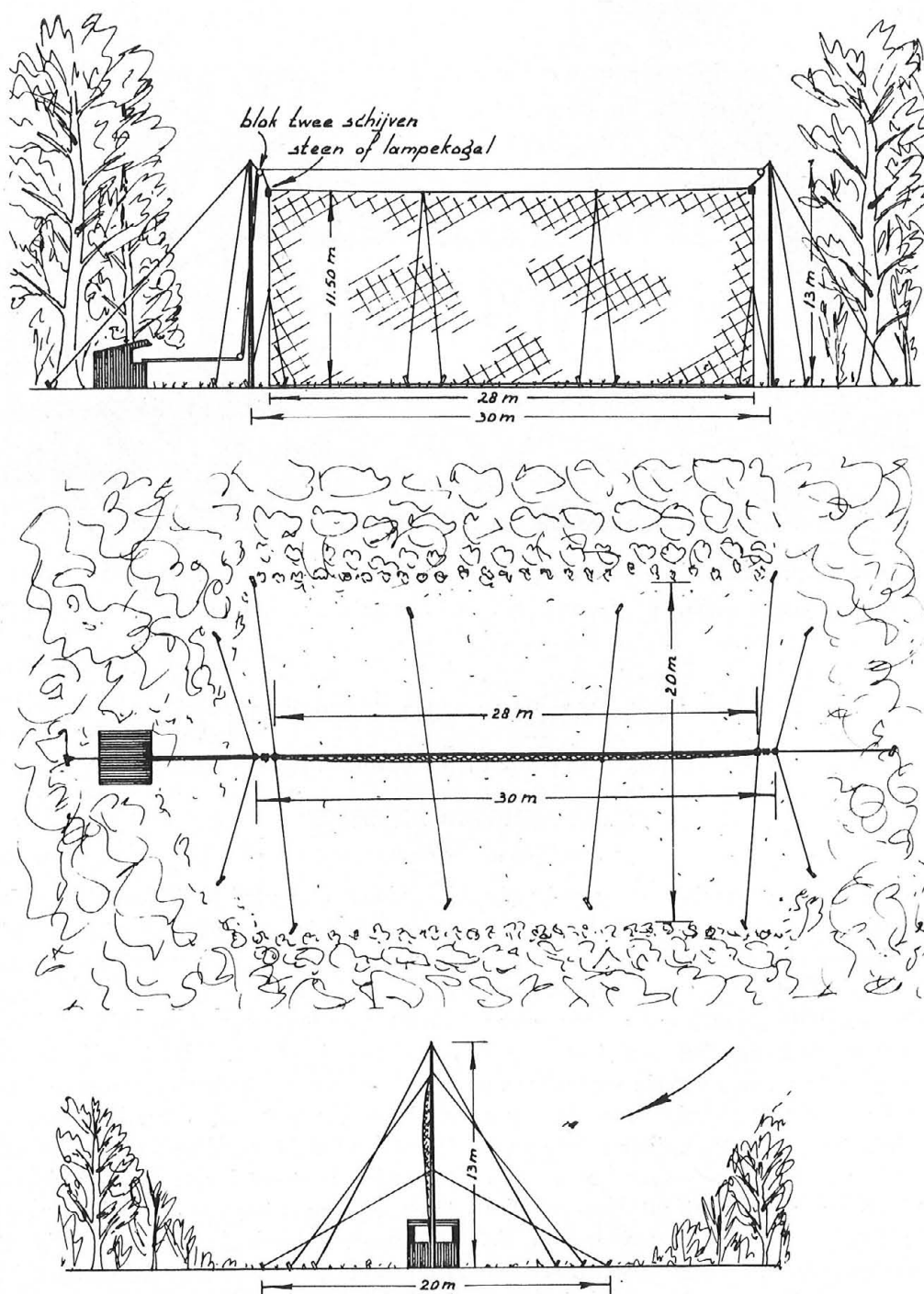

Fig. 1. Vangnet voor snippen (flouw). Boven: voorzijde. Midden: bovenaanzicht. Onder: zijaanzicht.

ringonderzoek (Kluyver en Van der Starre 1943, Klomp 1946) en op tenminste een tiental plaatsen in ons land zijn er momenteel iedere winter ganzenvangers in actie, die al heel wat ganzen hebben geringd.

Een van de mooie kanten van dit vangen voor het ringonderzoek is, dat er op deze manier ervaringen en praktijken behouden blijven, die anders met het uitsterven van de oude generatie verloren zouden gaan. Dat zou zeker het geval geweest zijn met het vangen van de Houtsnip met de flouw als deze niet weer was ter hand genomen ter wille van het wetenschappelijk onderzoek. Deze vangerij werd vroeger op verschillende plaatsen in ons land in praktijk gebracht, o.a. aan de binnenduinrand en in Gaasterland (Swaen 1948). Sedert onheuglijke tijden passeren talloze Houtsnippen de bossen van Gaasterland op de najaarstrek. Gaasterland is door ligging en aard in de herfst altijd een uitgezocht houtsnippengebied geweest en is het ook nu nog. Het is dus niet verwonderlijk, dat daar de najaarsvangst van de Houtsnippen met netten in vroeger jaren veel werd toegepast. In het voorjaar is er ook wel trek, maar deze is altijd gering geweest, zo gering, dat het niet de moeite waard was in het voorjaar te vangen.

De snippen vallen op hun trek vermoedelijk 's nachts in en zijn gewoonlijk in de vroege morgenschemering actief. Dat was het moment, dat de vangers hun kans moesten waarnemen. Het houtsnippenet of flouw werd opgesteld op een open plek in het bos ter grootte van $20 \times 30 \text{ m}^2$. Dit moest bij voorkeur zijn waar laag en hoog opgaand geboomte aan elkaar grensden, bv. langs een wal of laan en liefst zo, dat het net kon worden opgesteld dwars op de algemene trekrichting.

Het net is 28 m lang en 10 m hoog. Het wordt (nu) gemaakt van 5 snoekbaars-

netten boven elkaar en heeft mazen van $4 \times 4 \text{ cm}$. Het wordt opgehesen tussen twee palen en wordt op zijn plaats gehouden door schoorlijnen. Dit alles is in fig. 1 weergegeven. Een miniatuur model van het net is te zien in het Natuurhistorisch Streekmuseum van Gaasterland te Oude Mirdum.

Aangezien de snippen op hun doortocht laag over de toppen van de bomen of struiken vliegen wordt het houtgewas voor en achter het net getopt en ingekort. Bij het aanvliegen worden de vogels daardoor als het ware naar beneden geleid. Zij komen op die manier eerder in het net, mede aangelokt door de open plek in het bos. In de schemering zien de snippen het net niet. Zij vliegen er tegenaan. Op het moment, dat dat zal gebeuren, laat de vanger het net vallen, door de lijnen waarmede het is opgehesen en die hij in de hand houdt, los te laten. Het net valt „als een steen” naar beneden omdat er aan beide uiteinden bovenaan een paar stenen, lampkogels of gewichten zijn bevestigd. Het net neemt in zijn val, als het goed gaat, de snip mee. Op de grond wordt de snip eruit gehaald en het net wordt weer opgetrokken. Zodra het lichter wordt, zien de snippen het net en ontwijken het. De vangst kan daarom alleen met succes worden uitgeoefend een korte tijd, ongeveer een uur, voor zonsopgang en na zonsondergang.

Een goede vanger moet een zeer scherp waarnemer zijn, want het is moeilijk in het halfduister de snippen te zien aankomen. Hij moet ook bliksemsnel reageren op de aanvliegende vogel, een seconde te vroeg of te laat en de vogel is weg.

De heer B. Visser, de opzichter van „Het Rijster Bos” te Rijs in Gaasterland, is momenteel de enige, die met een eigen gemaakte flouw weer Houtsnippen vangt.

Hij doet dat voor het wetenschappelijk onderzoek, nl. om hen te ringen. Hij heeft daarmee het „vakwerk" van deze vang-

25 en in 1959: 23 Houtsnippen, in totaal 125 stuks. De vangsten van deze 5 jaren samen waren als volgt verdeeld:

oktober				november				december			
10-16/17-24/25-31/1-7/8-14/15-21/22-28/29-6/7-13/14-20/21-28/29-4											
2	15	21	27	25	21	5	2	1	2	2	1

methode in ere hersteld voor het vergeten werd. Wij mogen hem dankbaar zijn, dat nu de mogelijkheid is gegeven de kneepjes van het vak voor het nageslacht te bewaren.

De houtsnippenvangst is tot omsteeks 1921 toegestaan geweest. Hij leverde de vangers een niet onbelangrijke bijverdienste. De snippen werden gevangen voor de keuken. Zij brachten volgens B. Visser, die dat als jongen nog meemaakte, aan het begin van het seizoen f 2,25 per stuk op, later f 2,—. Dat was voor een bosarbeider, die omstreeks 1905 f 0,60 per dag verdiende, terwijl een boerenarbeider daar toen f 6,— per week naar huis bracht, een belangrijk bedrag. De houtsnippenvangst, die bovendien kon worden bedreven voor de dagtaak begon en nadat die was afgelopen, bracht voor menige familie het geld in huis voor brandstof en kleren. Het is dus wel begrijpelijk, dat er omstreeks 1920 in het Rijsterbos op ten minste 20 plaatsen Houtsnippen gevangen werden. Het verbod was voor velen een hard gelag.

De vangcijfers van nu geven een aardige indruk van het verloop van de trek in de herfstmaanden.

Er werden door B. Visser gevangen in 1955: 29, in 1956: 26, in 1957: 22, in 1958:

Oktober en november zijn dus in Gaasterland de voornaamste trekmaanden, hetgeen met de literatuur in overeenstemming is. De vangstcijfers doen vermoeden, dat het verloop van de trek het ene jaar soms anders is dan het andere. Dat heeft zijn oorzaak wellicht in weersinvloeden. Het materiaal is evenwel nog te gering om daarover al iets meer te kunnen zeggen. De vangsten per dag variëren van 0 tot 1 tot een maximum van 8 vogels. Dit laatste op 12 november 1957. De heer Visser ziet natuurlijk meer vogels passeren dan hij er kan vangen. Naar zijn schatting vangt hij 1 op de 3 passanten. Het zou interessant zijn wanneer er wat meer van die tellingen kon worden vastgelegd en er ook meer gegevens omtrent de gevangen vogels zelf konden worden verzameld. Men kan evenwel niet alles tegelijk doen. Er zijn al verscheidene geringde Houtsnippen teruggemeld. De gegevens daarvan worden door het Vogeltrekstation te Leiden verwerkt en gepubliceerd.

Summary.

An old method of catching Woodcocks (*Scolopax rusticola*) with nets, now only in use for ringing purpose, is described.

Litteratuur:

- Deelder, C. L. 1951: Gegevens over Bloemendaalse Vinkenbanen. *Ardea* 39, pp. 321-357.
 Hoos, D. 1937: De Vinkenbaan. Hoe het er toeging en wat er mee in verband stond. *Ardea* 26, pp. 173-202.
 Klomp, H. 1946: Verslag van Kievitenringstation „Reeuwijk" over de jaren 1943-1945 en gegevens over de trek van de kievit. *Limosa* 19, p. 76.

Kluyver, H. N. en C. v. d. Starre 1943: Verslag van het kievitenringstation te Reeuwijk over de jaren 1938-1942. *Ardea* 32, p. 264.

Swaen, A. E. H. 1948: Jacht-Bedrijf (uitgegeven naar het handschrift). Leiden, Brill.

Vogeltrekstation: Jaarverslagen.

De paddestoelenflora in Midden-Drente in het droge jaar 1959

J. J. BARKMAN.

(Mededeling no. 90 van het Biologisch Station Wijster*)

In het laatste nummer van *Coolia* (*Coolia* 6 (5/6), januari 1960) gaven verscheidene mycologen hun indrukken van de droge zomer 1959 weer. Het is misschien interessant hieraan de ervaringen toe te voegen, die ik in Drente opdeed, waar, zoals bekend, de droogte wel bijzonder extreem was en voor de boeren catastrofale gevolgen had. In Wijster viel van 1 mei tot 20 oktober 148 mm neerslag tegen normaal 377 mm. September en de eerste helft van oktober waren met totaal 5 regendagen en 3,6 mm de droogste periode.

Voor een aantal terreinen is het mogelijk de paddestoelenstand van 1959 met die van 1958 te vergelijken. Het betreft hier nl. permanente kwadraten (afgekort PQ) van een biosociologisch onderzoek. Van deze PQ's liggen er negen in bossen, zes in heiden en vier in hoogvenen. De vegetatie van elke PQ heeft een eigen karakter. Elke proefvlakte (de grootte varieert van 50 tot 200 m²) wordt elke keer geheel afgezocht en alle vruchtlichamen worden verzameld en gedetermineerd. In 1958 werd nog niet op de aantallen per soort gelet, zodat een kwantitatieve vergelijking met dat jaar niet mogelijk is. De mossen en lichenen worden eenmaal per jaar opgenomen, de hogere planten twee tot drie maal, de fungi in principe vele malen; af-

gelopen jaar echter slechts 3-5 maal, eenvoudig omdat er de rest van de tijd geen paddestoelen waren. De heer Den Boer, die er elke week vangblikken leegt voor een kwantitatief onderzoek van de fauna, hield mij nl. geregeld van de stand der fungi op de hoogte. Daardoor bleek het achteraf geen bezwaar geweest te zijn, dat ik van 12 augustus tot 23 september geen waarnemingen heb kunnen doen door een reis naar Canada en de Verenigde Staten.

Terloops zij hier opgemerkt, dat in de provincies New Brunswick en Nova Scotia (oostkust van Canada) de mycoflora begin september zeer rijk was (wij vonden meer dan 300 soorten macromyceten); hier had het dan ook de gehele maand augustus geregend. Maar in de bossen rond Montreal, waar de zomer droog en zeer heet was, waren de paddestoelen schaars.

Wat nu Drente betreft, wil ik allereerst enige opmerkingen maken over de voorjaarsflora buiten de PQ's. *Russula clara-flava* Grv., die telkenjare in juni in een vochtig grasveldje onder berken achter het Biologisch Station Wijster (B.S.) optreedt en tot in augustus stand houdt, verscheen vorig jaar in begin mei en was half juni al geheel verdwenen. Er waren ook veel minder vruchtlichamen dan anders. Som-

* Afdeling van het Laboratorium voor Plantensystematiek en -geografie der Landbouwhogeschool.